

Петров Андрій Олексійович

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Пріснякова Людмила Макарівна

кандидат психологічних наук, доцент

завідувач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Спрямованість особистості виражає одну з найважливіших її характеристик і визначає соціальну і моральну цінність особистості. Змістом спрямованості є насамперед переважаюче соціально зумовлене ставлення особистості до навколишньої дійсності. Завдяки спрямованості особистості її ціннісні орієнтації знаходять своє актуальне вираження в активній діяльності людини, тобто мають стати стійкими мотивами дій і перетворитися на упередження.

У другій половині 20 століття концепція трансформації поширилася в соціальних науках. Він трактувався як процес подолання істотних елементів старого порядку та набуття нової якості цієї системи. У сучасних дослідженнях цей термін дуже часто використовується для позначення різного роду суттєвих змін основних структур і систем того чи іншого суспільства, але серед науковців немає єдиної думки щодо розуміння природи цього процесу. У найзагальнішому тлумаченні цей процес визначається як зміна, перетворення, формування істотних властивостей того чи іншого об'єкта, модифікація соціальних інститутів і структур, іноді супроводжується їх радикальним оновленням. Категорія «цінність» є предметом теоретичних досліджень багатьох наук: філософії, соціології, етики, естетики, історії, релігієзнавства, педагогіки, політології, економіки, психології та ін. Кожна наука розглядає поняття «цінності» у своєму по-своєму, але останні дослідження присвячені просоціальним цінностям, які впливають на функціонування людини в суспільстві. Ще недостатньо досліджені несвідомі аспекти функціонування цінностей суб'єкта, які детермінують повідомлення. Витоки терміну «цінності» сягають філософії і відображають один із найважливіших аспектів взаємодії людини з навколишнім середовищем та іншими людьми.

Ціннісні орієнтації є частиною внутрішнього світу особистості, яка водночас спрямовує і регулює її дії.

Цінності - це ідеї, ідеали, цілі, до яких прагне людина і суспільство. Цінністю для людини є все, що має для неї певне особистісне чи суспільне

значення. Цінність - це уявлення про те, що є святым для людини, групи, суспільства в цілому; Упередження, переваги, що виражаються в поведінці людини. Ціннісні орієнтації визначаються як цілі, прагнення, бажання, життєві ідеали, *система певних норм* (В.Б. Ольшанський, А.І. Титаренко), *ставлення до певних цінностей матеріальної чи духовної культури суспільства* (А.Г. Здравомислов, В.О. Жадов), *визначення потреб* (В.А. Злотников), *ставлення до середовища* (В.В. Водзинська), *детермінанти прийняття рішень* (Ю.М. Жуков), *складні узагальнені системи ціннісних понять* (І.М. Попова, А.А. Ручка), *магістральний канал трансформації культурних цінностей* про стимули і мотиви практичної поведінки людини (В. Г. Алексеева), *типи когнітивних реакцій людини* (Е. Шпрангер).

Ціннісні орієнтації - це найважливіші елементи внутрішньої структури людини, що визначаються її життєвим досвідом, сукупністю пережитого і розрізненням важливого і суттєвого для цієї людини від несуттєвого і несуттєвого. Під терміном «ціннісні орієнтації» розуміємо психологічні новоутворення особистості, які являють собою систему світоглядних установок особистості та у ставленні до себе, до інших людей, до суспільства в цілому як до найвищої цінності, високої поваги. один для одного — визнання власної незалежності, високої мети, віра у власні сили та надання права на вільний розвиток і самореалізацію, дбайливе ставлення до умов власного існування (оточення).

Формування особистісно-ціннісної структури людини є важливим чинником процесу соціалізації, завдяки якому людина стає повноправним учасником суспільства в усіх сферах взаємин.

У соціальній психології термін «ціннісні орієнтації» використовується двояко:

1) «ідеологічні, політичні, моральні, естетичні та інші, як основа оцінки суб'єктом дійсності та орієнтації в ній;

2) спосіб розрізнення предметів за їх важливістю. Вони формуються в процесі засвоєння соціального досвіду і виявляються в цілях, ідеалах, упередженнях, інтересах та інших проявах особистості» і тільки соціально зріла особистість може зробити свідомий вибір.

Розробляючи проблему структури ціннісних орієнтацій особистості, наголошує І. Бех, необхідно виходити з принципу єдності їх динамічної та змістовної сторін. Акцент на матеріальній стороні особистісних цінностей свідчить про відстоювання позиції в психологічній науці, яка включає науково обґрунтовану віру в людський розум і свідомість, віру в те, що структура людських цінностей не формується на основі вроджені цінності і несвідомі, сліпі внутрішні тенденції, але свідоме, вдумливе відображення людської реальності. У цьому контексті важливо підкреслити, що перспектива — це підхід, згідно з яким ціннісна структура ґрунтується не на генетично ранніх зв'язках фізіологічного характеру, а на «первинних» пізніх генетичних утвореннях у структурному розумінні. Тому одним із чинників формування особистісних цінностей вважається свідомо інтелектуальна робота людини

над глибшим і всебічним відображенням дійсності, а не внутрішнє стихійне розгортання певних динамічних тенденцій.

Аналіз теоретичних засад проблеми ціннісних орієнтацій, їх сутності та змісту став основою для обґрунтування психологічної структури ціннісних орієнтацій, яку викладає у своєму дослідженні П. Ігнатенко. Схематично це можна зобразити так: **потреби - вказівки (ставлення, установка) інтереси - мотиви - цілі - ідеали - свідомість (впевненість у собі) - переконання - рішення - цінності**. На думку вченого, взаємодія цих психологічних структур і соціальних умов, за яких відбувається дія людини, є соціально-психологічним механізмом розвитку ціннісних орієнтацій особистості. Процес формування ціннісних орієнтацій, таким чином, йде від конкретного до абстрактного. «Онтологічно спочатку формується ставлення до конкретних осіб, а на цій основі потім принципово визначається ставлення людини: конкретна людина – певна група людей – вид людей – людина як така. Водночас сутність, остання ланка присутня у всіх попередніх, це вища мета виховання». основними механізмами формування ціннісних орієнтацій особистості є: **соціальні** (інтеріоризація та екстеріоризація культурного досвіду суспільства як системи соціальних цінностей, об'єктивованих у різних формах матеріального втілення); **психологічний** (установки як одиниця пізнавально - оцінних утворень у процесі розвитку свідомості і самопізнання особистості; взаємодія соціально-психологічних компонентів особистості (установок, інтересів, мотивів, цілей, переконань) із соціальними умови) у формуванні ціннісних орієнтацій); **педагогічний** (навчання, виховання і діяльність розуму особистості нерозривно пов'язані).

Аналіз сутнісних ознак досліджуваної категорії доводить, що процес формування ціннісних орієнтацій особистості в цілому зумовлений загальними закономірностями становлення її особистості: через пізнання, почуття до свідомості, а потім і до дії. Тому поняття «ціннісні орієнтації» ще потребує конкретизації, визначення структури, видів ціннісних орієнтацій та їх інтеграції в загальну систему формування ціннісних смислів особистості. З психологічної точки зору ціннісні орієнтації є частиною структури особистості, яка відображає життєвий досвід, набутий особистістю в процесі її індивідуального розвитку, і є стрижнем свідомості, на основі якого особистість приймає рішення про важливі життєві питання. Ціннісні орієнтації виявляють стійке, соціально зумовлене, вибіркоче ставлення людини до низки матеріальних і духовних благ, ідеалів суспільства.

Вивчення ціннісних орієнтацій відіграє значну роль у визначенні змісту психолого-педагогічного супроводу молодшої людини в процесі життєдіяльності, особливо в професійно-технічній освіті, що підтверджується невгамовним інтересом науковців і практиків до цієї теми. Оскільки ціннісні орієнтації розглядалися під кутом зору різних теоретико-методологічних підходів і за допомогою різного концептуального інструментарію, теоретичні уявлення про них досить неоднорідні.

Список використаної літератури:

1. Алексеева В. Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития. *Психологический журнал*. 1984.
2. Выготский Л. С. Вопросы детской психологии. Санкт-Петербург : Союз, 2004.
3. Глинянюк Н. В. Психолого-педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій сучасної студентської молоді. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/3_2010/Glinaniyk.pdf
4. Волков Б. С. Психология юности и молодости : учеб. пособ. Москва : Академический проект : Трикста, 2006.
5. Киприянова Е. В. Исследование ценностных ориентаций старшеклассников и управление социализацией личности. *Обществознание в школе*. 1999.

Поночков Данило Олексійович

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Пріснякова Людмила Макарівна

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

**ЗНАЧЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН
В ЖИТТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Дорослий вводить дитину в світ соціальної діяльності – суспільно вироблених навичок, умінь, способів практичної діяльності та моралі. А так як в предметах матеріальної та духовної культури, в її традиціях знаходять своє втілення історично сформовані форми психічного життя людей, то дитина, пізнаючи культуру і опановуючи нею, разом з тим засвоює і ці форми. На цій основі у неї розвиваються специфічні соціальні форми психіки.

Протягом усього раннього та дошкільного дитинства головним чинником формування особистості дитини продовжують залишатися батьки, підтримка і схвалення яких складають необхідну умову «врівноваженості» дитини з навколишнім середовищем і переживання нею емоційного благополуччя.

Традиційно головним інститутом виховання дитини є сім'я. Те, що дитина в дитячі роки набуває в сім'ї, вона зберігає протягом всього подальшого життя. Важливість сім'ї як інституту виховання обумовлена тим, що в ній дитина знаходиться протягом значної частини свого життя і по тривалості своєї дії на особистість жоден з інститутів виховання не може